

GREGORY v. ZDRUŽENO KRALJESTVO

(Eur. Court H.R., 25. 2. 1997, Reports 1997-I)

1. - 6. [...]

7. Vlagatelj pritožbe je temnopolti angleški državljani, rojen leta 1966, ki trenutno živi v Manchestru v Angliji.

8. Vlagatelju pritožbe so na Kraljevem sodišču v Manchestru 26. in 28. novembra 1991 sodili zaradi kaznivega dejanja rop. [...]

9. Zadnjega dne sojenja, ob 10.46 dopoldne, se je porota umaknila, da bi pretehtala svojo odločitev. Uro in tri-četrt pozneje je bilo s strani porote sodniku poslano sporočilo z naslednjo vsebino: „Porota kaže rasne predsodke. En član naj bi bil odpuščen.”

10. V odsotnosti porote je sodnik pokazal pismo tožilcu in zagovorniku ter se posvetoval z njima.

11. Glede stališč zagovornika po predložitvi pisma obstajajo nekatere nejasnosti.

Tožilec se spominja, da zagovornik ni ostro ugovarjal sodnikovemu pristopu, po katerem naj bi ta poroto ponovno poklical k sebi in ji dal jasno navodilo, da je njihova naloga razsoditi zgolj na podlagi dokazov. Zagovornik pa trdi, da je dejansko zahteval razpustitev porote, da pa je bila njegova vloga zavrnjena. [...]

12. Sodnik se spominja, da sta tako tožilec kot zagovornik soglašala z njegovim nameranim pristopom.

13. Ob 12.47 popoldne je sodnik poroto ponovno poklical k sebi in jo ponovno usmeril z naslednjimi besedami.

„[...] Vse predsodke kakršnekoli oblike, za ali proti komurkoli, morate odmisлити. O pričujočem primeru odločite na podlagi dokazov. [...] Nikakor ne bom nikogar od vas odpustil, ker bi le-ta tako želel, ker ne mara določenih namigov v pogovoru. [...]”

14. [...]

15. Ob 4.05 popoldne se je porota vrnila in z večino 10 proti 2 vlagatelja pritožbe spoznala za krivega. Obsojen je bil na šest let zapor.

16. Vlagatelj pritožbe je Prizivno sodišče prosil za dovoljenje za pritožbo zoper obsodbo. Trdil je, da je sodeči sodnik ravnal nepravilno, ko ni preiskal okoliščin sporočila in ugotovil, ali bi moral biti eden izmed članov porote odpuščen zaradi rasnih predsodkov. Sodnik posameznik je dovoljenje za pritožbo zavrnil dne 28. februarja 1992. [...]

17. Vlagatelj pritožbe je svojo vlogo ponovil pri celotnem Višjem sodišču. Vloga je bila zavrnjena 19. januarja 1993. [...]

18. Sodeči sodnik je arbiter v pravnih zadevah. Poskrbeti mora, da poteka obravnava v skladu s pravom. Na koncu obravnave je med drugim dolžan povzeti dokaze, usmerjati mora poroto in ji prepovedati uporabo nedovoljenih dokazov, opozoriti porotnike na njihove dolžnosti in funkcije, razložiti vsak zakon, ki ga je porota dolžna upoštevati, usmerjati mora poroto glede dokaznega bremena in od nje zahtevati, da poda razsodbo na podlagi predloženih dokazov.

19. Na Kraljevem sodišču je porota sestavljena iz dvanajstih članov, ki so zaprisegli, da bodo „zanesljivo sodili obtoženca in podali resnično razsodbo na podlagi dokazov”. Porota je arbiter o dejstvih.

20. Služba v poroti šteje za pomembno državljansko dolžnost. [...]

21. - 28. [...]

29. Porotniki smejo kadarkoli med posvetovanjem poslati sodniku sporočilo, v katerem ga prosijo za nadaljnjo pomoč ali razjasnitev. Uveljavljena praksa je, da sodeči sodnik ob odsotnosti porote pokaže sporočilo tožilcu in zagovorniku ter ju vpraša za mnenje. Kadar vsebuje sporočilo trditve o neprimernem ravnanju ali pristranskosti znotraj porote, ima sodnik naslednje možnosti:

(a) da poroti predloži nadaljnje napotke;

(b) da odpusti do tri porotnike in dovoli, da se sojenje nadaljuje s preostalimi porotniki [...];

(c) da odpusti celotno poroto in odredi ponovno sojenje pred novo poroto, če meni, da za kaj takega obstaja nujna potreba;

d) da preišče, ali je porota kot celota sposobna nadaljevati in podati obsodbo.

30. - 31. [...]

32. V primeru R v. Gough ([1993] 2 All England Law Reports 724) je House of Lords potrdil in razjasnil zakon o pristranskosti, ki je veljal v času vlagateljeve obsodbe. Če možnost pristranskosti posameznega porotnika zbudi pri sodniku pozornost, mora ugotoviti, ali dejansko gre ali ne gre za pristranskost (subjektivni test). Če tega ne ugotovi, mora pretehtati, ali obstaja „resnična nevarnost, da bi pristranskost prizadela razum relevantnega porotnika oziroma relevantnih porotnikov” (objektivni test).

33. - 34. [...]

35. V svoji vlogi Komisiji z dne 7. julija 1993 (št. 22299/93) je vlagatelj pritožbe med drugim zatrjeval, da v nasprotju s 6. členom Konvencije ni bil deležen poštenega obravnavanja pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem in da je bil v nasprotju s 14. členom Konvencije diskriminiran na podlagi rase in/ali barve kože. [...]

36. - 39. [...]

40. [...] Vlagatelj pritožbe je trdil, da bi moral sodnik odpustiti poroto tudi brez dokazov o njeni dejanski pristranskosti. Sodnik bi moral vsaj javno vprašati poroto, ali je sposobna nadaljevati in na podlagi dokazov podati razsodbo. To sta temeljni jamstvi, ki bi vlagatelju pritožbe zagotavljali pošteno obravnavanje. Vlagatelj pritožbe je trdil, da je sodnik, ki ni imel znanja s področja rasnih problemov, podcenjeval resnost trditve v sporočilu. Menil je, da je porota kot celota kazala rasne predsodke, zaradi česar je eden od njenih članov želel, da ga odpustijo od njenega nadaljnjega posvetovanja o primeru. Ponovno navodilo je bilo popolnoma neprimerno zagotovilo za preprečitev usodnih vplivov rasizma na poroto, in to še zlasti v pričujočem primeru, saj je bila dano v tako pozni in odločilni fazi postopka.

Vlagatelj pritožbe je tudi zatrjeval, da je bilo samo navodilo pomanjkljivo v več pogledih. Tako sodnik samega sporočila ni prebral, niti se ni posebej spuščal v problem rasnih predsodkov. Prav tako ni bilo moč sklepati, da je navodilo doseglo svoj cilj samo zato, ker po njem ni več prihajalo do pritožb. Prvič, sodnik je poroti učinkovito vzel pogum za nadaljnjo prošnjo; drugič, nerealistično bi bilo sklepati, da je sodniku samo opazovanje porote zadostovalo za ugotovitev, da je navodilo učinkovalo.

41. - 42. [...]

43. Najprej ugotavljamo, da je v demokratični družbi bistvenega pomena, da sodišča uživajo zaupanje javnosti, predvsem pa, in to še zlasti v kazenskih zadevah, obtoženca (glej Padovani v. Italija 26. 2. 1993). Redno smo poudarjali, da mora biti sodišče, vključujoč tudi poroto, nepristransko tako s subjektivnega kot z objektivnega vidika (glej med drugim Pullar v. Združeno Kraljestvo 10. 6. 1996).

44. [...]

45. Iz tega sledi, da mora Sodišče ugotoviti, ali so v okoliščinah primera obstajala zadostna jamstva, ki bi izključevala vsak objektivno upravičen ali legitimen dvom v nepristranskost porote, upoštevajoč, da stališče obdolženca kljub svoji pomembnosti pri tem ne more biti odločilno (glej Remli v. Francija 23. 4. 1996).

46. Ko Sodišče v položaju, ki se je pojavil na obravnavi, uporablja objektivni test, mora posebno pozornost posvetiti ukrepom, ki jih je po prejemu sporočila izvedel sodeči sodnik. Njegova takojšnja reakcija je bilo posvetovanje s tožilcem in zagovornikom. Kot izkušen sodnik, ki je opazoval poroto ves čas obravnave, se je nedvomno zavedal možnosti, da jo odpusti ali da ji na javni obravnavi zastavi vprašanje, ali je sposobna nadaljevati in na podlagi dokazov samih podati razsodbo. Ni se odločil za nobenega od ukrepov, pri čemer je pomembno, da ju zagovornik dejansko niti ni zahteval. [...] Razumno je mogoče sklepati, da ju zagovornik v okoliščinah primera ni imel za utemeljena.

47. Sodeči sodnik se je odločil, da bo na trditev reagiral z odločnim ponovnim navodilom. [...]

Sodnik v svojem navodilu res ni uporabil besed „rasni predsodki“, vendar pa moramo upoštevati, da je poroti naročil, naj odmisli „vse predsodke v kakršnikoli obliki“. Pomen tega navodila je moral biti jasen še posebej takim porotnikom, katerih obnašanje je vzpodbudilo trditve o rasnih namigih. Pomembno je tudi, da pozneje ni več prihajalo do namigov o rasnih predsodkih. Zato je lahko sodnik razumno sklepal, da je porota upoštevala njegovo navodilo in da je vsako tveganje glede rasnih predsodkov uspešno odpravljeno.

48. Naša ocena o dejstvih nas pelje do zaključka, da je sodnik storil vse, kar je bilo po 6. členu potrebno za razpršitev objektivnih strahov in skrbi o pristranskosti porote. Čeprav pravica do poštenega obravnavanja v nekaterih primerih lahko zahteva odpustitev porote, je treba povedati, da to ni edino sredstvo za doseg tega cilja. V okoliščinah, kakršne so se pojavile v pričujočem primeru, zadostujejo druga jamstva, vključno s skrbno sestavljenim navodilom. [...]

49. Sodišče nadalje ugotavlja, da obstaja razlika med dejstvi pričujočega primera in dejstvi, ki so vodila do ugotovljene kršitve v zgoraj omenjenem primeru Remli, kjer sodeči sodniki niso reagirali na trditve, da so nekega porotnika slučajno slišali izjaviti, da je rasist. V pričujočem primeru je bil sodnik soočen s trditvijo o rasizmu porote kot take, ki je kljub njeni nejasnosti in nenatančnosti ne moremo označiti kot prazne. V omenjenih okoliščinah je izvedel zadovoljive ukrepe, da bi preveril, ali je sodišče v smislu 1. odstavka 6. člena Konvencije sestavljeno kot nepristransko, ter ponudil zadostna zagotovila, da bi razpršil vsakršen dvom v tej smeri.

50. Sodišče zato zaključuje, da v okoliščinah pričujočega primera ni prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena.

51. - 53. [...]

54. Sodišče, kot pred njim Komisija, zaključuje, da pritožba glede kršitve 14. člena ne odpira ločenega problema.

[...]

Menim enako kot manjšina Komisije, ki je zaključila, da: „[...] je bil problem, na katerega se je nanašalo sporočilo porote, resen, in štejem njegovo dvoumnost za bistveno pri vprašanju objektivne nepristranskosti v tem primeru. Mogoče je, da je sporočilo dokaz o preobčutljivosti enega izmed porotnikov na komentarje nekaterih so-porotnikov, prav tako pa ga je mogoče razumeti kot odziv na rasistične komentarje enega, več ali celo vseh članov porote.”

Če pravni sistem določa poroto kot najvišjega razsodnika o dejstvih primera, se mi zdi pomembno pripomniti, da člani porote v sodno dvorano vstopajo brez predhodnega usposabljanja ali znanja o problemih, s katerimi se utegnejo srečati med obravnavo, vključujoč problem rasizma v poroti. Porotniki niso deležni nobenega predhodnega opozorila, kako naj reagirajo na tak pojav rasizma. Zanašajo se lahko zgolj na vsakodnevne osebne izkušnje. Zato moram poudariti, da je najpomembnejši obstoj sredstev, s katerimi lahko sodeči sodnik zagotovi neomadeževanost razsodbe s kakršnimkoli objektivnim sumom pristranskosti. To še posebej drži v primerih, ko je sum glede pristranskosti sodniku neposredno predstavljen.

Menim, da sodnikov govor - ponovno navodilo - ne more izbrisati rasnih predsodkov znotraj porote, če ti obstajajo. Edino jamstvo, ki bi ga v pričujočem primeru lahko uporabil sodnik, bi bila odpustitev dela ali celotne porote ali pa vsaj preučitev vplivov sporočila na posvetovanje porote z javnim vprašanjem poroti, ali so v nastalih okoliščinah še zmožni nadaljevati in podati razsodbo. Odgovor porote na to vprašanje bi sodniku omogočil, da poroto odpusti ali pa se zadovolji z mnenjem, da sporočilo ni imelo posledic. Sodnik ni uporabil nobene od omenjenih možnosti, drugih učinkovitih sredstev pa domače pravo ni dopuščalo, saj je bilo izpraševanje porote o izvoru in naravi sporočila prepovedano.

Najpomembneje je poudariti, da to Sodišče ne odloča o razumnosti sodnikovega ravnanja glede na domače pravo. Naloga sodišča je odločiti, ali je celotni postopek izpolnil zahteve Konvencije, še posebej 1. odstavek 6. člena.

Postopek v pričujočem primeru vlagatelju pritožbe po mojem mnenju ni zagotovil pravice do nepristranskega sodišča, kot jo štiti 6. člen § 1. Zato menim, da je v pričujočem primeru prišlo do kršitve.